ISSN:1308-3198
Erciyes İletişim Dergisi "akademia" 2017
Cilt (Volume): 5, Sayı (Number): 1, (296-312)

Ali Emre BİLİS (Dr.)
aliemrem@hotmail.com

TARİHSEL SÜREÇTE ÖLÜM ALGISI VE SİNEMADA ÖLÜM: "THE BUCKET LIST" FİLMİ ÖRNEĞİ

Öz

İnsanlığın yazgısının ve dünya döngüsünün en temel unsurlarından birisi olan ölüm, tarih boyunca insanın kafasını kurcalayan ve en anlaşılmaz olarak değerlendirilen kavramlardan birisidir. Yüz yılı aşkın bir süredir hayatımızda olan sinema sanatı ise ölümü sinematografik bir malzeme haline getirmekte ve çeşitli filmler aracılığıyla ölüm ve ölüm ötesine ilişkin dramatik ve düşündürücü anlatılar geliştirmektedir. Bu çalışma kapsamında, ölümün algılanışına ilişkin, geleneksel ve modern dönemi de kapsayan tarihsel bir bakış oluşturulmaya çalışılmaktadır. Medyada ve özellikle sinemada ölümün nasıl kavramsallaştırıldığı üzerine yoğunlaşan çalışma, ölümü tema edinen filmlere ilişkin bilgiler içermektedir. Bu filmler arasından seçilen *The Bucket List* (2007) filmi, en temel ilgi alanları arasında yaşam ve ölüm kavramlarının yer aldığı varoluşçu yöntemle analiz edilmektedir. Ölümün kaçınılmazlığı ile yüzleşen iki kanser hastasının hayata bakışlarının değişimini irdeleyen filmde; seçim, sorumluluk, ahlak, özgürlük ve bunalım gibi çeşitli varoluşçu kavramlara rastlanılmaktadır. *The Bucket List* filmi, ölümün varlığını, hayatın anlamlandırılması ve yaşamsal deneyimlerin seçilmesi için bir gerekçeye dönüştüren söyleme sahiptir. Çalışmada elde edilen sonuçlar; ölüm temalı filmlerde yaşama ilişkin bakış açılarının geliştirildiğini, ölümle yüzleşmenin insanların hayat anlayışlarını değiştirebildiğini ve ölüm ve ölüm ötesi arasında bir çeşit bağ veya etkileşim olduğu inancının sinemaya yansıdığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ölüm, Sinema, Varoluşçuluk, Modernizm, The Bucket List.

PERCEPTION OF DEATH THROUGHOUT HISTORY AND DEATH IN CINEMA: CASE STUDY OF "THE BUCKET LIST" FILM

Abstract

One of the main elements of human destiny and the cycle of the world, death is among the concepts that were perceived as the most obscure and have preoccupied the human mind throughout history. As an art that has been with us for over a century, cinema transforms death into a cinematic material and develops dramatic and thought-provoking narratives through various films on death and the beyond. In the scope of this work a historical perception of death, encompassing the traditional and modern eras is employed. This work examining the positioning of the concept of death both in real life and in cinema focuses on the conceptualization of death in media and especially cinema and relays information on death-themed films. Among them, *The Bucket List* (2007) examining the concepts of life and death as its main theme, is the study sample and is analyzed via the existentialist method. The film follows the world-view transformation of two cancer patients facing the inevitability of death, and examining existentialist concepts such as *choice, responsibility, morality, freedom* and *depression*. The film *The Bucket List* possesses a discourse that transforms the existence of death into a motive in giving meaning to life and choosing life experiences. The results of the study set forth that in Death-themed films the outlook on life is developed, and that facing death may change people's understanding of life, and furthermore that a kind of a belief in connection or interaction between death and the beyond is reflected on cinema.

Keywords: Death, cinema, existentialism, modernism, The Bucket List.

Giriş

Ölüm ve sinema kavramlarına ilişkin yapılan literatür araştırmalarında; ölümü irdeleyen tıbbi, felsefi veya dini birçok yayın bulunduğu ve yine sinemayı estetik, ideolojik ve felsefi açılardan ele alan akademik çalışmaların sıklığı tespit edilmiştir. Ancak her iki kavramı birlikte değerlendiren akademik yayınların yeterli derecede olmadığı anlaşılmıştır. Bu sınırlı sayıdaki çalışmalardan birisi Boaz Hagin tarafından 2010 yılında yazılan "Death in Classical Hollywood Cinema" isimli kitaptır. Bu kitapta Hagin, 1920 ile 1950 yılları arasında çekilen; western, gangster, melodram ve savaş türündeki klasik filmlerde ölümün temsil edilmesi ve anlamlandırılması sorunsalı üzerine yoğunlaşmaktadır. Hakan Savaş tarafından yazılan ve 2013 yılında yayımlanan "Sinema ve Varoluşçuluk" kitabında ise sinemadaki ölüm temsili Bergman'ın *The Seventh Seal* (*Yedinci Mühür*, 1956) filminde değerlendirilmektedir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi tarafından 2010 yılından itibaren her yıl düzenli olarak yapılan ve kitap olarak da basılan "Ölüm, Sanat, Mekan" Sempozyumlarında ölüm kavramının çeşitli sanat dalları ve sinema ile olan ilişkisi irdelenmeye çalışılmaktadır. Sinemada şiddetin temsiline ilişkin yapılan çeşitli çalışmalar ise ölüme, şiddetin neticesinde ortaya çıkan bir kavram olarak dolaylı olarak değinmekte ancak sinema ve ölüm arasındaki ilişkiye odaklanmamaktadırlar. Bu çalışma, sinemada ölümün temsil edilmesine ilişkin oluşturduğu bakış açısı ve ortaya koyduğu tespitler vasıtasıyla bu alandaki eksikliği giderme yolunda katkı sağlayabilecektir.

Tüm canlılar için var olmanın kaçınılmaz sonunda yer alan ölüm, "*yaşamsal faaliyetlerin ortadan kalkması*" durumunun ifade etmektedir (Thomas, 1991). Evren hakkında sahip olduğu birçok bilgi arasında insanı en çok çaresiz bırakanı ölümdür. Çünkü "*ölümün varlığının farkına varan tek varlık insandır*" (Tarhan, 2009, 207). Ancak birçok toplumsal gelenekte gözlenebildiği üzere, hayatın sonlanmasını ifade eden ölüm hayatın sürdürülmesi üzerine bir etkiye sahip olagelmiştir. "*Biyolojik hayatla ölüm arasında neredeyse kesin bir sınır olmasına karşın, psikolojik olarak ölüm ve hayat iç içedir*" (Yalom, 2001, 52). Ölüm, fizyolojik bir kavram olduğu kadar bireyin ölüm karşısında geliştirdiği duygusal tepkiler ve davranışlar itibariyle psikolojik, toplumun ölüm hakkında sahip olduğu geleneksel ve dinsel inançlar sebebiyle de sosyolojik bir yöne sahiptir.

Yaşamı yansıtan ve bununla da kalmayıp onu yeniden kurabilen bir yapıya sahip olan sinemanın temsil ettiği dünyada ölüm kavramı her zaman var olmuştur. Sinemanın ilk dönemine damgasını vuran Alman dışavurumcu korku filmlerinde veya Amerikan Western ve gangster filmlerinde ölüm ve öldürme eylemlerine sıklıkla rastlanabilmektedir. Sinema gelişip yaygınlaşırken, ölümün temsiline ilişkin bu yönelim de gelişmiş ve sinemasal bir unsur haline gelmiştir. Günümüz sinemasında başta korku, polisiye ve gerilim filmleri olmak üzere hemen her türden filmde ölüme ilişkin çeşitli görsel ve sözel metinler yer almaktadırlar. Ölüm hususunda sinema dilinin genel yaklaşımı, ölümün gösterilmesi ancak aynı zamanda hikâyenin gelişiminde bir etken olarak ölüme giden sürecin anlatıya dâhil edilmesi yönünde ortaya çıkmaktadır. Bu sürecin başarılı bir şekilde oluşturulması, izleyicinin filmden aldığı heyecanı arttırırken aynı zamanda üzüldüğü veya mutlu olduğu anların yaratılmasını sağlamaktadır.

Popüler yaklaşımla seyircide bir doyum-katarsis yaşatmaya çalışan sinema, ölümün sorgulanmasından ziyade ölümün yaratacağı duygusal tepkinin peşindedir. Bu duygusal tepkiye göre seyirciden, iyi veya olumlu olarak sunulan karakterlerinde ölümünde üzüntü, acıma ve kızgınlık hissetmeleri beklenmektedir. Olumsuz veya kötü olarak sunulan karakterlerin ölümü ile seyircide kayıtsızlıktan başlayarak, sevinme, rahatlama ve huzur duyma duyguları sağlanabilmektedir. Seyirci, filmin sonunda kötülerin veya kötü adamların yok edileceğini öngörse dâhi, bunların nasıl gerçekleşeceğini bilmemektedir ve ancak sürece dâhil olarak, filmin anlatısı içerisine girerek bu bilgiyi edinebilmektedir.

Suç, korku, polisiye ve gerilim filmlerinde, ölümün biçimsel özelliği anlatının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bir polisiye filmindeki katil, kurbanlarını nasıl ipucu bırakmadan ve uzmanlıkla öldürüyorsa veya bir korku filminde ölüm ne kadar acılı gerçekleşiyor ve ölü

beden ne kadar tahrip görüyorsa adeta o filmin türsel özellikleri o kadar iyi ortaya konuyor anlamına gelmektedir. Öyleyse bu noktada ölümün kendisi değil, ölümün/öldürmenin gerçekleşme biçimi, amacı ve şartları veya daha doğrudan bir yaklaşımla "şiddet" ön plana çıkmaktadır. Ölüm, ifade ettiğimiz film türlerinde şiddet kavramıyla koşullu bir biçimde ele alınmaktadır. Yani bir suç, korku veya polisiye filmde ölümün varlığı, büyük ölçüde, şiddetin ve öldürme eyleminin varlığıyla koşullu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür filmlerde ölüm; suç, ceza, üzüntü, intikam, başarısızlık, başarı ve zafer vb. gibi kavramlara yol açan yönü itibariyle değerlendirilmektedir. Bu filmlerde ölüme ilişkin bir sorgulama geliştirilmediği gibi çoğu zaman ölüm sıradan bir olay olarak gösterilmektedir. Ancak sinema tarihinde, öldürmeye değil ölümün kendisine odaklanan önemli filmler de bulunmaktadır. Bu filmlerde ölüm ve ölümün temsili vasıtasıyla; hayat, hayatın anlamı, aşk, vb. gibi kavramlar irdelenmektedir. Bu çalışmanın temel savı, ölüm temalı filmlerin, ölümü görünür kılarak onu hayatın bir parçası haline getirdiklerini ve yine ölümün kaçınılmaz gerçekliği karşısında hayatı anlamlandırmayı, hayata ilişkin yeni bakış açıları geliştirmeyi önerdikleri üzerine oluşturulmaktadır. Sinema tarafından oluşturulan ölüm söylemini daha iyi kavramak için insan ve ölüm arasındaki ilişkinin tarihsel bir süreçte değerlendirilmesine gerek duyulmaktadır.

1. Modern Dönem Öncesinde Ölüm Algısı

Baudrillard'a (2008, 220-231) göre, biyolojik bir ölüm kavramına rastlanılmadığı ilkel toplumlarda ölüler yaşamda hâlâ etkili olmaktayken, çağımıza doğru gelindikçe bu etki azalmaktadır. Baudrillard, modern yaşamda canlılar ve ölüleri ayıran belirgin bir ölüm çizgisi olduğunu ve bu sebeple sürekli bir ölüm kalım mücadelesinin verildiğini ileri sürmektedir. Becker (2013, 20) ise ilkel insanların, daha üstün bir hayat biçimine ve sonsuzluğa ulaşmayı sağlayan bir ritüel olarak gördükleri ölümü kutladıklarını, buna karşın çoğu modern Batılının ölüm korkusunu psikolojik yapımızın göze çarpan bir parçası haline getiren son yükseliş ritüeline inanmakta zorluk çektiğini dile getirmektedir. Bu durum, ilkel ve modern dönemde ölümün algılanmasındaki değişimin gerekçelerinden olarak görülmekte ve günümüzde ölümün reddedilmesi eğilimine ilişkin ipucu vermektedir.

Maddenin kaynağı olan hücre, kendisini korumak ve dış dünyaya uyum sağlamak konusunda sürekli bir çaba sarf ederken, hücreden bu temel karakteri alan ruh da dış dünyayla anlaşmaya ulaşmak ve ölümü yenmek istemektedir (Adler, 2016, 54-55). Ölümü yenme isteğinin varlığı, ölümün içselleştirilmesini zorlaştırmakta ve bu konuda; inkâr etme, reddetme vb. gibi seçeneklerin de yer aldığı çeşitli stratejiler geliştirilmesine sebep olmaktadır. Cathcart ve Klein'e (2010, 15) göre,"*ölümün inkâr edilmesi uygarlaşmanın bir parçasıdır ve her uygarlık bir ölümsüzlük sistemi geliştirmiştir*". Bu durumda hem bireysel hem de toplumsal bağlamda ortaya çıkan ölümsüz olma arzusundan bahsedilebilmektedir.

İnsan; daha doğal, doğaya bağlı veya doğanın belirleniminde bir yaşam sürdüğü ilkel toplumlarda yaşam ve ölümü bir süreç olarak ele almaktadır. İlkel toplumlarda doğanın hâkimiyeti bedenler üzerinde kendini göstermektedir ve "*gerek ölü gerekse canlı beden, doğa ve doğaüstü ile eşleştirilmektedir*" (Nazlı, 2006, 2-3). Becker'e (2013, 58-59) göre insan, bir taraftan yıldızlara kadar yükselerek doğanın dışındadır, ancak diğer yandan, acı hisseden ve çürüyerek yok olacak bir bedende barınarak çaresizce yine doğanın içindedir. Becker, insanın, "*kendi görkemli eşsizliğinin bilincinde olmak ve buna karşın toprağın altında* çürüyeceğini *kabullenmek gibi korkunç bir ikileme*" sahip olduğunu ileri sürmektedir. Dinsel bir düşüncenin hüküm sürdüğü Ortaçağ Avrupa'sında bu ikilemin çözümü, dünyanın anlamsızlığına karşı ölüm sonrasının yüceltilmesiyle gerçekleşmiştir. Bauman'a (2011, 52) göre bu çağda, "*ahiret hayatının sonsuz saadetine girebilmek için fani dünyevi varoluşun acısına katlanmak ve tinsel değerleri bedensel hazların üzerine çıkarmak*" düşüncesi bulunmaktadır. Yalnızca bağnazlık değil aynı zamanda kötü yaşam koşulları ve Kilise'nin; siyaset, bilim ve kültür üzerindeki egemenliğiyle bilinen Ortaçağ Avrupa'sındaki ölüm ve yaşam arasındaki bu ilişki modern dönemle birlikte değişmeye başlamıştır.

2. Modern Dönemde Ölüm ve Toplumsal Yaşam

Modern düşüncenin algısal değişime uğrattığı kavramlardan birisi olan ölüm, modernitenin; hâkimiyet, özgüven, hırs ve umut üzerine şekillenen temel karakteri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmenin en önemli koşullarından birisi; insan aklının sınırlı, yaşamının ise sonlu olduğunu gösteren ölüm kavramının, modernitenin tüm gücü ve otoritesine karşı durabilmesi ve ona meydan okuyabilmesi gerçeğidir. Bu iki kavram arasındaki ilişkiyi en iyi ortaya koyan isimlerden birisi olan Bauman (2012, 160-164), ölümün meydan okumasına karşı geliştirilen yanıtları yapısökümcü olarak nitelendirmektedir. Ona göre ölümün modern yaşamın ötekisi olmasına yol açan bu yapısökümcü yaklaşım ölümü ortadan kaldıramamış ancak onu beğenilmeyen, çıplak ve önemini kaybetmiş bir durumda bırakmıştır. Bauman (2012, 170-174), modern dönemdeki ölümsüzlük stratejilerini, biri tıp bilimindeki gelişmelerden diğeri ölümün reddedilmesine ilişkin eğilimlerden kaynaklanan iki temel üzerinden değerlendirmektedir. Ona göre, tıbbi gelişmeler sayesinde ölüm, her biri tedavi edilebilir hastalıklara bölünmekte, yaşamın sonunda değil her anında yer alarak insanları gözetlemekte ve böylelikle bir "gardiyana" dönüşmektedir. Gerçekten de tıp alanındaki gelişmeler, çok yakın bir geçmişte kesin ölüm getiren hastalıklara karşı zaferler kazanılmasını sağlamakta, ölümü tamamen ortadan kaldıramasa dâhi onun ötelenmesine imkân vermektedir. Bunun bedeli ise yüksek sağlık giderleri, yaşlı nüfusun ülke ekonomilerine getirdiği yükler vb. olarak ifade edilebilmektedir.

Ölümün inkâr edilmesine ilişkin eğilim hayatın daha ilk dönemlerinden itibaren içimizde bulunmaktadır (Yalom, 2001, 144-145). Ölümün gizlenmesine yönelik yaklaşım yalnızca insanların duygusal yönelimi değil aynı zamanda ölüme ve ölüye ilişkin sembolleri ve izleri gündelik yaşam alanlarımızdan, şehirlerimizden uzaklaştıran modernitenin bir tavrı olarak ifade edilebilmektedir. Bu durumun en önemli kanıtlarından birisi ise, ölümün en önemli göstergelerinden olan mezarlıkların şehir dışındaki uzak alanlarda kurulmaları veya oraya taşınmalarıdır. Şehir dışında oluşan bu mezarlıkları, insanların bir araya geldikleri ilk gettolar olarak tanımlayan Baudrillard'a (2008, 220) göre, "çağdaş kentlerde gerek fiziksel *mekân gerekse zihinsel mekân anlamında ölüler için öngörülen hiçbir şey yoktur. Çünkü ölüm; anormal davranış türünden bir şey, tedavisi olmayan suç olarak görülmektedir*". Böylelikle mezarlıklar, yalnızca cesetleri değil, kaybettikleri yakınlarını ziyarete edenleri de toplumdan ayırmayı ve yasaklamayı amaçlamaktadırlar (Bauman, 2012, 169). Ölümün dışlanmasına ilişkin süreç daha hastalıktan itibaren başlamakta ve ölmek üzere olan insanların hemen hastaneye kaldırılmasıyla belirginleşmektedir. Kişinin kurtulacağına umut olmasa bile hastane devreye sokulmakta, ölüm olayı ise genellikle ölecek kişinin yakınları dâhi yanında bulunmazken yalnız gerçekleşebilmektedir. Ölümcül durumda olan kişilerle iletişim kurma konusundaki çağcıl beceriksizlik, ölecek kişinin yalnızca hastalıkla mücadele etmesine değil aynı zamanda çevresindeki insanlarla olan yeni iletişimsizlikle de yüzleşmesine sebep olmaktadır. Ölümcül hastalıklara yakalanan insanların psikolojik olarak geçirdiği aşamaları ortaya koyan çalışmalarıyla bilinen psikiyatrist Kübler-Ross (1969), bireyci anlayışı öne çıkaran Batı toplumlarının ölüm olgusunu dışladıklarını ve ölüm kaygısına karşı inkâr ve yâdsıma içerisinde olduklarını ileri sürmektedir. Ayrıca modernleşme, şehirleşme ve laikleşmenin ölümü inkâr etmede etkili olduğunu, bilimin ilerlemesinin, ölümün gerçekliğinin daha fazla yadsınmasına sebep olduğu tespitinde de bulunmaktadır. Modern bireyin bu noktadaki inkâr girişimleri sonuçsuz kalmakta ve ölüm sonrası için herhangi bir teori ve bilgi üretmeyen modernite, ölümsüzlük vaat eden dini düşünce karşısında zaaf gösterebilmektedir.

Dinsel inançlar, inananlara manevi destek sağlamakta ve onların olaylarla ilgili deneyimlerine güvenilirlik verecek açıklamalar getirmektedirler (Giddens, 2010, 96). Bu durumda, dünya hayatını bir sınav yeri olarak gören ilahi dinler için ölüm, sonsuz yaşama yani ölümsüzlüğe açılan bir kapı konumundadır. Dinlerin sonsuz yaşam hakkındaki söylemlerini insanlar tarafından ortaya atılmış bir "*yanılsama*" olarak gören Freud (2014, 25-72) ise, Tanrı'ya ve sonsuz yaşam vaadine inanmayı ölümün gölgesinden kaçmak için tasarlanmış bir masal olarak nitelendirmekte ve bu masala inanma durumundan kurtulan insanların; evrendeki önemsizliklerini

ve Tanrısal koruyuculuğun nesnesi olmadıklarını anlayarak "*büyüyebileceklerini*" ileri sürmektedir. Tam bu noktada illüzyon kavramını ortaya koyan Becker'e (2013, 189) göre, "*gerçek dünyanın korkunçluğu karşısında insanlar tarafından yaratılan ve ebeveynler tarafından çocuklara aktarılan illüzyon; insanın önemli, evren için çok gerekli ve bir şekilde ölümsüz olmas*ını *sağlamaktadır*". Bu düşünceler, insan odaklı bir tasavvura sahip dini düşünceyle uyuşmaz görünmektedir. Buna ilaveten, günümüzde dini düşünce ve akımların hemen tüm dünyada yükselişte olmaları gerçeği de insanların Tanrısal bir koruyuculuktan kaçınmak yerine ona doğru yönelme eğilimi içerisinde olduklarını ifade etmektedir.

3. Medyada Ölüm Algısı: Ölme ve Öldürme

Ölümden bahsedilmesi, ölümün hem gerçek görüntülerle hem de kurgusal yapımlarda çeşitli biçimleri ile temsil edilmesi, medya tarafından oluşturulan anlatı dilinin bir özelliği olarak değerlendirilmektedir. Medyadaki şiddet kültürünü eleştiren Adanır'a (2012, 44-45) göre, ölümlerin sıklıkla görüldüğü mafya, polisiye, gangster gibi film türlerinde silah reklamları yapılırken televizyonun yapısı ise bombalı suikast, rehin alma vb. gibi dramatik terör eylemlerini destekler niteliktedir. Bu durumda şiddet ve şiddetin bir sonucu olarak ölüm kavramı, medyadaki bu yayın eğilimleri aracılığıyla günlük yaşantımızın değişmez parçaları haline gelmektedirler.

Gerek geleneksel gerekse yeni medyayı takip eden insanlar her gün onlarca belki de yüzlerce kez, şiddet-ölüm-ölü ekseninde sunulan haberler ve anlatılarla karşılaşmaktadırlar. Medyada ölüme bu denli fazla yer verilmesinin psikolojik veya toplumsal çeşitli sonuçları bulunabilmektedir ve bu sonuçlarından birisi de izler kitlenin ölüm kavramına alışması ve ölüme karşı tepkisiz hale gelmesidir. Bu durum, ölümün seyirlik bir malzeme olarak sunulmasının bir neticesinde ortaya çıkmakta ve medya aracılığıyla evlere giren ölüm kavramının insan için çok ürkütücü görünmemesine sebep olmaktadır. Bauman (2012, 146), yaşamı kurtarmak amacıyla yapılan ve medya tarafından sunulan çeşitli savaş ve operasyonların ürkütücü olmak bir yana, seyirci tarafından içtenlikle karşılanabildiğini belirtmekte ve hayatta kalmanın diğer tarafın öldürülmesine bağlı olduğu düşüncesini yansıtan bu durumu, "*evrensel özgürlük, adalet ve dünya düzenine dayandırıldığı için bir paradoks*" olarak nitelendirmektedir. İzleyicilerin bu paradoksu algılamamalarında, ötekileştirici yönleri olan medya söylemlerinin, diğerlerinin ölümünü sıradan, haklı ve doğal olarak göstermesi önemli rol oynamaktadır.

İzleyicinin ölüm sahnelerine tanık olma durumu, medyadaki gerek haber formatındaki yayınlar gerekse dizi ve filmler gibi kurgusal yapımlar sayesinde gerçekleşmektedir. Kurgusal alanda; korku, mafya, polisiye, gerilim, dram ve hatta komedi dizi ve filmlerinde sıklıkla şiddet, cinayet ve ölüme rastlanabilmektedir. Filmlerdeki ölüm veya öldürme eylemi, eğer bir anti-kahramanın veya suçlunun elinden oluyorsa, izleyici bu ölümleri haksız bulmakta, yakınlık duyduğu karakterlerin ölümüne ise daha fazla üzülmektedir. Ölümlerin gerçekleşmesi kahramanın veya iyi karakterlerin elinden oluyorsa, bu ölümler çoğu zaman haklı bulunmaktadır. Bu bağlamda iyi karakterlerin ölümleri; erdemli olma, diğerkâmlık ve kutsal değerlerin korunması uğruna gerçekleşirken öldürmeleri de kahramanca, adaleti sağlayan veya en azından haklı gerekçelere sahip olarak aktarılmaktadır. Kötü karakterler ise çoğu zaman maddi değerler uğruna veya sapkın kişiliklerinin yansıması olarak öldürmekte ve ölmektedirler. Sayısının artığı ölçüde ölümün sıradanlaştırıldığı film dünyasında, ölüm hakkında kavramsal bir bakış açısı geliştirilmek yerine ölümü, hikâyenin gelişimine katkı sağlayacak bir vakâ olarak değerlendirme eğilimi bulunmaktadır. Yani filmlerde, ölüm nedir, neden ölüyoruz, öldükten sonra ne oluyor, hayatın amacı nedir vb. gibi sorulara cevap aranmaktansa ölüm, dünyevi mahiyeti açısından değerlendirilmektedir. Örneğin polisiye bir filmde ölüm aynı zamanda bir cinayeti, katili, suçu, cezayı, intikamı, kovalamacayı veya ihanet gibi birçok unsuru da göstermekte ve anlatının oluşması ve gelişmesi yönünde bir işlevi yerine getirmektedir.

Ölümün veya ölümlerin haber değeri taşıyan niteliklere sahip olmaları, bunların medyada yer almalarını sağlamaktadır. Kamuoyu tarafından bilinen insanların ölümleri, kazalardaki

ölümler, cinayet sebebiyle gerçekleşen ölümler, savaş ve diğer felaketlerdeki ölümler haber değeri taşımaktadırlar. Özellikle küresel felaketlerin ve tehlikelerin medyada yer bulması ise, genel yapısı itibariyle ölümü etkisizleştiren veya insanı rahatsız etmeyecek bir biçime sokan medyanın, korku ve endişeyle takip edilebilecek içeriklere sahip olduğunu göstermektedir. Tsunami, deprem, sel, bombalama, savaş katliamları vb. gibi doğal veya insani kaynaklı küresel trajediler gerek geleneksel gerekse yeni medya aracılığıyla tüm dünyaya görsel ve işitsel olarak aktarılmaktadır. Bu durum, felaketin yaşandığı yerdeki bölge insanlarının yanı sıra tüm dünyada travmatik bir etkinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Tarhan, 2009, 218). Ancak bu travmatik etki, izleyicinin ekran başında tutulmasına dayanan yayın anlayışı sebebiyle süreklilik arz etmemektedir. Zira felaketi gösteren bir haber bültenin hemen ardından bir komedi filminin veya eğlence programının yayınlanabilmesi, ölümü unutmaya meyilli olan insanların kolaylıkla bu durumdan sıyrılabilmesini sağlamaktadır. Televizyondaki bütün temaların üst-ideoloji olan eğlence ekseninde hazırlandığını savunan Postman (2010, 101-102) da haber programlarındaki müziklerin, reklamların, canlı yayınların ve esprilerin, izlenilen görüntülerde ağlanacak bir durumun olmadığını düşündürdüğünü belirtmektedir. Yani medya, ölüme ilişkin travmatik bir etki yaratma gücünü sahip görünürken, eğlence aracılığıyla bu etkiyi dengeleme yetisine de sahip görünmektedir.

Ölüm kavramıyla olan ilişkisindeki bir diğer boyut ise medyanın, modernitenin ve tüketim kültürünün en önemli yaygınlaştırıcı aracı olmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre, tüketim toplumunun ilkeleriyle koşullanan medya, insanlara sürekli olarak genç, güzel, çekici ve sağlıklı görünmeye ilişkin düşünceyi ve bu düşüncenin hayata geçmesine yardımcı olacak ürünleri pazarlamaktadır. Bu pazarlama sürecindeki tüm unsurlar aslında ölümün ötekisini temsil etmektedir, çünkü ölüm; yaşlılıkla, çirkinlikle, sağlıksızlıkla ve iticilikle ilişkilendiren bir statüye sahip bulunmaktadır. Eğlence ve tüketim kültürü ekseninde şekillenen iletişim çağı, "*insanı, ölümü düşünmemeye yönelmekte ve ölümden sonrası ile ilgili aciz bir tutum takınmaktadır*" (Tarhan, 2009, 208). Bu tutum, modernitenin ölüm karşısındaki karakteristik yaklaşımının bir yansıması olarak değerlendirilebilmektedir. Ölüm karşısındaki bu ilgisiz ve aciz tutumla birlikte; ölümü, ölümün anlamını, ölüm sonrasını, yaşamın değerini konu edinen bazı filmlerin dünya sinemasında kendini gösterdiğini de ifade etmemiz gerekmektedir. Yaşama kayıtsız kalamayan sinema, ölüme de kayıtsız kalmamaktadır.

4. Sinemada Ölüm Teması

Sinema tarihinde karşımıza çıkan bazı filmler, ölüme ilişkin düşündürücü ve sorgulayıcı duruşlarıyla dikkat çekmektedirler. Bir tür olarak değil ancak güçlü etkiye sahip filmler olarak niteleyebileceğimiz bu filmlerin karakteristik özelliklerinin başında, ölümün film temasında kuvvetli bir etkiye sahip olması ve film kahramanlarının ölümle yüzleşmesi yer almaktadır. Ölümle olan bu yüzleşmenin temsil edilmesindeki farklılıklar, bu filmlerin gerçekçi ve gerçeküstü anlatıya sahip ölüm temalı filmler olarak sınıflandırılmasına olanak sağlamaktadır. Ölümü bir sorunsal olarak ele alma noktasındaki ortak yaklaşıma karşın, bazı filmlerde ölüm ve ölüm ötesine ilişkin gerçeküstü hiçbir temsile yer verilmemektedir. Bazı filmlerde ise melek, şeytan, cennet, cehennem, Tanrı, ruh, hayalet vb. gibi akıl ve bilinç ile kavranması mümkün olmayan gerçeküstü unsurlara rastlanılmaktadır. Bu ise ölüm ve ölüm ötesi filmlerin sınıflandırılmasına ilişkin bir dayanak noktası olarak değerlendirilmektedir.

Gerçekçi anlatıya sahip ölüm temalı filmlere sinemada daha fazla rastlanılmaktadır. Bu filmler, yakın bir zamanda öleceğini öğrenen film kahramanının hikâyesi çerçevesinde gelişen ve yalnızca bu dünyaya, yaşama odaklanması sebebiyle modernist bir yöne sahiptirler. Gerçeküstü eğilimli filmlerde ölümün tasvirinde yalnızca insanlara ve fiziksel dünyaya değil aynı zamanda; ruhlar, hayaletler, melekler, şeytan vb. gibi insan dışı varlıklara ve cennet, cehennem, araf bölgeleri gibi spritüel âleme ilişkin tasvirlere yer verilmektedir. Fizik ötesi dünyaya ilişkin temsillerin bulunması sebebiyle bu filmler dinsel veya geleneksel söylemi yansıtan bir yapıya sahiptirler.

4.1. Gerçekçi Anlatıya Sahip Ölüm Temalı Filmler

Bu filmlerde genellikle aktarılan ölüm olgusu; insan yaşamını altüst eden, acı ve ıstırap verici, kaçınılmaz olan ancak diğer yönüyle; hayatın anlamını, gerçek aşk ve dostluğu bulmayı sağlayan bir söylemle karşımıza çıkmaktadır. Elbette ki her insan ölümlü olduğunun farkındadır ancak ölümün, kesin olmayan ve şu andan uzak bir zamanda karşısına çıkacağı öngörüsündedir. Ancak bu filmlerdeki kahramanlar, kanser veya kanser gibi ölümcül bir hastalığa yakalanmakta ve kısa zamanda ölecekleri bilgisini edinmektedirler. Bu filmlerdeki temel sorunsal; "üç ay veya altı ay sonra öleceğinizi bilseniz ne yapardınız?" gibi bir soruya aranan cevapta ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, ölümle ilgili temaya sahip çok fazla filmin olabileceğini belirtmek gerekmektedir. Bu filmlerin tamamının bu çalışmada ele alınması mümkün olmamakla birlikte sinema ve ölüm ilişkisinde önem arz eden belli başlı filmlere değinilmeye çalışılmaktadır.

Bir Türk dramı olan *Canım Kardeşim* (1973) filmi ölümcül kanser hastalığına yakalanan bir çocuğun ve bu durumu ondan gizleyen abisinin dramatik hikâyesini ele almaktadır. Filmde, kardeşinin kanser hastalığına yakalandığını ve yakın zamanda öleceğini öğrenen Murat, arkadaşı Halit'in de yardımıyla onun tüm isteklerini yerine getirip son günlerini güzel geçirmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bir çocuğun, ölümün acı yüzüyle karşılaşmasını ele alan film acıklı bir yapıya sahip olduğu kadar, ölüm gerçeği karşısında geçici hayata sarılarak yozlaşan insan profillerinin sergilemesi sebebiyle eleştirel yapıdadır.

Bir Türk komedi filmi olan *Korkusuz Korkak* (1979) filmi, sıradan bir işte çalışan Mülayim'in, bir hatayla değişen tetkikler sonucunda yakın zamanda öleceğini öğrenmesini konu edinmektedir. "Zaten öleceğim" düşüncesine kapılan Mülayim; bombaya, kabadayılara, silaha, her türlü tehlikeye karşı duran bir yapıya bürünmektedir. Filmde, ölüm gerçeği karşında insanların takındığı tutumlar komedi vasıtasıyla izleyiciye aktarılmaktadır.

Kanada ve İspanya ortak yapımı olan *My Life Without Me* (*Bensiz Hayatım*, 2003) filminde yakın zamanda öleceğini öğrenen kahraman; iki çocuğu ve kocası ile sıradan yaşam süren genç bir kadın olan Ann'dır. Ann, ölmeden önce yapması gerekenlere ilişkin ilginç bir liste hazırlar. Kızlarına günde birkaç kere onları sevdiğini söylemek, öleceğini kimseye söylememek, kocasına yeni bir eş bulmak, istediği kadar içki ve sigara içmek ve başka bir erkekle aşk yaşamak vb. gibi maddelerin yer aldığı listedeki maddeleri uygulayan genç kadın hayatının son günlerinde farklı bir yapıya bürünmektedir. Film, ölüm gerçeğinin sıradan bir kadını, bir yanda kocasına yeni bir eş arayabilen ancak diğer yanda yeni bir aşkın peşine düşen bir duygu durumuna getirmesini başarıyla aktarmaktadır.

Now is Good (*Aşk, Şimdi,* 2013) filmi, lösemi hastalığına karşı uzun süre mücadele etmiş, ancak artık acılı kemoterapi tedavisine devam etmek yerine hazırladığı listedeki şeyleri yapmaya karar veren Tessa adındaki bir genç kızın hikâyesini anlatmaktadır. Ancak bu listede, kamuoyunun onaylamayacağı ve hatta yasadışı olan uyuşturucu kullanımı, seks, kapkaç yapmak vb. gibi çeşitli aykırı davranışlar bulunmaktadır. Bir aşk hikayesine de yer veren film, uzun süreli tedavilere karşın çaresi olmayan ölümcül hastalığın, gerek bireyler gerekse aileler üzerindeki olumsuz etkilerini göstermektedir.

Yine ölümcül hastalıkların genç insanlar üzerindeki etkilerini gösteren bir diğer yapım olan *The Fault in Our Stars* (*Aynı Yıldızın Altında*, 2014) filmi, John Green'in aynı adlı popüler romanından uyarlanmıştır. Dramın yanı sıra romantik bir yapıya sahip olan film, 16 yaşında kanser hastası Grace'nin hikâyesini temel almaktadır. Grace'in, kendisi gibi bir genç olan kanser hastası Augustus ile yaşadığı aşkın anlatıldığı filmde; yaşamın anlamı, hastalığın zorlukları ve ölümün kaçınılmazlığının yanı sıra varoluşsal seçim özgürlükleri ele alınmaktadır.

Selfless (2015) filminde çok zengin bir işadamı olan Damian'ın kansere yakalanmasını ve ölmemek için benliğinin genç bir bedene aktarılması konu edilmektedir. Önceki yaşamından koparak yeni bir yaşama yelken açan Damian, genç bedenin kendisine sunduğu bütün haz ve eğlenceden yararlanmakta ancak bedenin asıl sahibi olan kişinin yaşamına ilişkin gördüğü düşler sonucunda başkasının bedeninde olduğunu anlamaktadır. Film, tıp bilimi ve ölüm arasındaki

amansız mücadeleyi anlatmakta ve beden transformasyonu gibi unsurlara yer veren bilimkurgu yapıtı olarak değerlendirilebilmektedir.

Ölüm temasını gerçekçi bir üslupla aktaran filmlerin bir kısmında, insanlara öleceği bilgisini veren bir doktor veya sağlık raporu bulunmamaktadır. Zira bazı filmler çok uzun yaşamış ve artık ömürlerinin sonuna gelmiş olan yaşlı insanların hayatlarına odaklanmaktadırlar. Ünlü yönetmen Haneke'nin 2012 yılı yapımı *Amour* (*Aşk*) filmi de bunlardan birisidir. Film, artık seksen yaşının aşan Georges ve Anne'nin hikâyesini anlatmaktadır. Kızlarından yeteri ilgiyi görmeyen ve hastabakıcıdan da memnun kalmayan bu çift yaşam ve ölüm arasındaki son imtihanlarını geçirmektedirler. Hüzünlü bir sona sahip olan film, modern Avrupa'nın bir gerçeği olan sevgi ve ilgi görmeyen yaşlıların durumunu eleştirmekle birlikte aşkı, bağlılığı ve ölümün acı gerçeğini aktarmaktadır. Ne kadar uzun sürse de yaşamın bir sonu olduğu gerçeğinden kaçılmayacağı anlaşılmaktadır.

4.2. Gerçeküstü Anlatıya Sahip Ölüm Temalı Filmler

Sinemada öte dünyanın temsil edilmesinde bir takım güçlükler bulunmaktadır. Bunların başında, hiç kimse tarafından ve hiçbir duyu organı vasıtasıyla deneyimlenmemiş bir kavramın görselleştirilmesindeki olanaksızlıklar yer almaktadır. Görselliğe ve işitselliğe dayanan sinemanın, görülüp duyulamayan bir alanı aktarmasında eldeki tek referans ise öte dünyanın varlığına ilişkin mutlak bir doktrinle hareket eden ve yine o dünyaya ilişkin anlatıları içeren dinlerdir. Bu dini anlatılar, dünya yaşamı vasıtasıyla edinilen kişisel deneyimi çağrıştıran bir biçimde inananlara seslenmektedirler. Bahçeler, ormanlar, yeşillikler, akarsular ve buna karşın acı verici bir ateş ve kaynar sular gibi hepsi dünya üzerinde var olan, deneyimlenen kavramlar vasıtasıyla cennet ve cehennem imgelerinin yaratılması sağlanmaktadır. Bu durumda, sinemadaki öte dünya temsillerinde dünyevi referansların rol oynaması beklenmektedir. Sinema tarihinde ölüme ilişkin, dinsel ve geleneksel alandan yararlanan gerçeküstü temsillere sahip çeşitli filmler bulunmaktadır.

Bu filmlerden birisi ünlü İsveçli yönetmen Ingmar Bergman'ın yönettiği *The Seventh Seal* (1957) filmidir. Varoluşçu düşünceyi yansıtan filmde, insanın Tanrı arayışına ve karşısındaki mutlak ölüm gerçeğine odaklanılmaktadır. Film, Haçlı Seferinden dönen savaştan bıkmış bir şövalyenin, veba hastalığının yol açtığı yıkım karşısında Tanrı'yı sorgulamasını ele almaktadır. Filmde, siyahlar içindeki ölüm meleğinin şövalyenin canını almak için gelmesi, ölümün ve ölüm vasıtasıyla yaşamın sorgulandığı varoluşçu bir anlatının ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Yayınlandığı dönemde oldukça ses getiren ve popüler olan *Ghost* (*Hayalet*, 1990) filmi, hayaletlerin veya ölüm ötesi olarak ifade edilebilecek varlıkların temsiline yer vermektedir. Sam ve Molly adında birbirlerini çok seven bir çifttin arasına ölüm gerçeğinin girmesi filmin temel konusudur. Bir saldırı sonucunda ölen Sam bir hayalet olarak dünyaya dönmekte, sevgilisini tehlikelerden uzak tutmaya ve ölümüne sebep olanları aramaya başlamaktadır. Filmde ruhlar, insanlarla aynı yerlerde bulunan ancak onlar tarafından görülemeyen varlıklar olarak gösterilmektedir.

1998 yılı yapımı *What Dreams May Come* (*Aşkın Gücü*) filmi, önce iki çocuğunu trafik kazasında yitiren Chris isimli bir adamın sonra yine trafik kazasında kendisinin ölmesini ve cennete gitmesini konu edinmektedir. Cennet hayatına alışmaya çalışan Chris, ölümlerin yükünü kaldırmayı başaramayan karısı için endişelenmektedir. Film, intihar eden ve cehennemde bilinçsiz bir araf hayatına mahkûm olan karısını kurtarmaya çalışan kahramanın hikâyesine odaklanmaktadır. Filmde, hayallere dayanan bir cennet tasvirinin ve reenkarnasyon inancının varlığı da göze çarpmaktadır.

The City of Angels (*Melekler Şehri*, 1998) filmi; yaşamı, ölümü ve öte dünyadan meleklerin yaşama müdahalesini ele alan konusuyla oldukça dikkat çekmektedir. Film, bir kardiyoloji cerrahi olan Maggie'nin, başarılı giden bir ameliyatta aniden hastasını kaybetmesi ve bunun neticesinde umutsuzluğa düşmesini ele almaktadır. Bauman'ın "*engellenememiş bir ölüm tıp*

mesleğinin otoritesini yıkamamakla birlikte doktorun sorgulanmasına veya doktorun kendisini sorgulamasına neden olabilmektedir" (2012, 172-173) düşüncesini doğrular nitelikteki filmde ölümün doğal ve insani olduğunu temsil eden melek figürü ile ölümün tıp bilimi tarafından engellenebilir olduğunu temsil eden doktor figürlerine yer verilmektedir.

Ölüm kavramına değinen en tanınmış yapıtlardan birisi *The Sixth Sense* (*Altıncı His*, 1999) filmidir. Film, psikiyatr Crowe ve Cole isimli çocuk ekseninde gelişmektedir. Crowe, ölüleri görebildiğini, onlarla konuşabildiğini ileri süren Cole isimli çocukla seanslar yapmaktadır. Cole'ın sık sık çeşitli ölülerle konuşmasının yer aldığı film sürpriz bir sonla noktalanmaktadır. Filmin temasında; ölülerin dünyadan ayrılmadıkları, kimi zaman ölü olduklarının farkına varamadıkları, seçilmiş kişilerle irtibata geçmeye çalıştıkları vb. gibi gerçeküstü unsurlar ele alınmaktadır.

White Noise (*Hayalet Sesler*, 2004) filmi, ölülerle konuşulabileceği ve onlarla iletişim kurulabileceğini ileri süren bir söyleme sahiptir. Ölen karısından gelen ses ve görüntülere; radyo, televizyon ve bilgisayar aracılığıyla ulaşabilen Jonathan, kötü niyetli ruhlarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Film, öte dünyayla iletişim kurmaya ilişkin bir saplantının gerçek yaşama olan olumsuz etkilerini de ortaya koymaktadır.

2009 yılında *Cennetimden Bakarken* adıyla gösterime giren *The Lovely Bones* filmi, on dört yaşında bir cinayete kurban giden genç kızın cennetteki hayatını konu edinmektedir. Çiçek bahçelerinin, başak tarlalarının bulunduğu ve istenilen her şeyin gerçekleştiği bir yer olarak tasvir edilen cennette vakit geçiren Susie bir yandan da dünyada geride kalan ailesinin, arkadaşlarının ve hatta katilinin neler yaptığını görebilmektedir. Film, Susie'nin bulunduğu cenneti ve gerçek yaşamın sürdüğü dünyayı göstererek fiziksel dünya ile metafiziksel dünya arasında bir ilişki ve iletişim olduğunu söylemini taşımaktadır.

Aynı isimli romandan uyarlanarak çekilen ve 2014 yılında gösterime giren *Heaven is For Real* (*Gerçek Cennet*) filmi, ameliyat sırasında kalbi duran ancak doktorlar tarafından hayata döndürülen küçük Colton'un hikâyesini anlatmaktadır. Son dönemde dünyada yaygınlaşan ölüm sonrası deneyim hikâyeleri bu film aracılığıyla bir kez daha perçinlenmektedir. Küçük çocuğun cennete gittiğini, orada aile yetişkinlerini gördüğünü söylemesi ve yalnızca onların bilebileceği bir takım bilgileri ailesine anlatması şaşırtıcı olmaktadır.

5. Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı, insan hayatının değiştirilemez gerçeği olan ölümün, sinemada ele alınış biçimlerini tespit ederek, ölümle ilgili oluşturulan algıyı görünür hale getirmektedir. Bu bağlamda; ölümün varlığının nasıl ele alındığı, ölüm karşısında yaşamın anlamlandırılış biçimleri, ölüm ötesi inancı ve sinemanın bu alandaki fonksiyonu değerlendirmektedir. Bu amaca ulaşabilmek için, seçilen ölüm temalı film örneklemi, varoluşçu felsefenin temel kavramlarından yararlanılarak oluşturulan nitel bir yöntemle analiz edilmektedir. Varoluşçu felsefe; edebiyat, tiyatro ve resim sanatında oldukça etkili olurken sinema ile olan etkileşimi yakın zamanda daha fazla ele alınmaya başlanmaktadır. Özellikle Bergman ve Tarkovsky gibi yönetmenlerin filmlerini varoluşçu temalar ekseninde değerlendirilen akademik çalışmalar bulunmaktadır (Mintaş, 2008; Savaş, 2013). Varoluşçu yaklaşımın bu çalışmada tercih edilmesinde, ölümlü ve fani olma durumunun varoluşun belirgin getirileri arasında görülmesi (Yalom, 2001, 347) ve ölüm kavramının, varoluşçuluk düşüncesinin en temel sorunsallarından birisi olması önemli rol oynamaktadır. Varoluş; "*varolma durumu, yaşanan gerçeklik ve insanın asli doğasından dolayı, olması gereken şeyi ifade eden öze karşıt olarak, o şeyin her ne ise, her nasılsa öyle olması durumu*" olarak tanımlanmaktadır (Cevizci, 2000, 974).Varoluşçuluk ise varlığın özden önce geldiği düşüncesi üzerine temellendirilmektedir (Sartre, 1985, 61-62). Bir çözümleme aracı olarak varoluşçuluğun tercih edilmesindeki diğer önemli gerekçe ise iletişim kavramının bu düşüncedeki önemidir. Kişilerin varoluşa ulaşmalarının yolu başkalarıyla olan iletişiminden geçmektedir (Foulquie, 1995, 96). Sinema ise kişiler arasındaki iletişimin hem temsil edildiği hem de inşa edildiği bir platform olarak varoluşun ve ölümün anlamlandırılması konusunda etkin bir yapı olarak kavranabilmektedir.

Sinema ve ölüm ilişkisini ele alan çalışmanın araştırma alanını ölüm temalı filmler oluşturmaktadır. Yapılan kaynak taramaları sonucunda tespit edilen birçok ölüm temalı film, tarihsel bir bakış açısı kazandırılması gayesine paralel olarak makalede kısaca tanıtılmaktadır. Bu filmler arasından seçilen bir film çözümlenerek daha derinlikli ve bütüncül yaklaşım oluşturulmaya çalışılmaktadır. Çözümlenecek filmin seçilmesinde sinemada daha sık rastlanan; yaşamın anlamlandırmaya çalışan, ölüm ötesine, metafizik dünyaya değil gerçek dünyaya odaklı filmler ele alınmaktadır. Bu filmler, amaca uygun bir örneklem seçimi metoduyla değerlendirilmiş ve kanserle mücadele eden iki olgun insanın, hayat boyunca yapamadıkları şeyler için bir liste çıkarmalarını ve bu listedekileri yaparak ölmelerini ele alan, Şimdi Ya Da Asla ismiyle gösterime giren *The Bucket List* (2007) filminin çözümlenmesi uygun görülmüştür.

ABD yapımı olan ve yönetmenliği Rob Reiner tarafından yürütülen filmde, Jack Nicholson (Erward Cole) ve Morgan Freeman (Carter Chambers) gibi önemli oyuncular yer almaktadır. Bu seçimdeki temel faktörler arasında; filmin yüksek izlenme oranı, ölümle yüzleşen insanlara yönelik karakteristik bir anlatıya sahip olması, güçlü içeriği ve bu içeriği yansıtan ismi de önem arz etmektedir. Film, yaşam-ölüm ve sinema ekseninde şekillenen çalışmanın daha derinlikli ve bütüncül olmasını sağlayabilme potansiyeline sahip görünmektedir. Filme adını veren "The Bucket List" ifadesi; kişinin, yaşamı süresince elde ettiği veya kazandığı başarı ve deneyimler (http://www.en.oxforddictionaries.com/definition/english/bucket-list) olarak tanımlanmakta ve genellikle ölmeden önce yapılması gereken şeylerin bir listesi olarak algılanmaktadır. Bir yandan ölümün mutlak varlığını, diğer yandan insanın dünyadaki varoluşunun yansımalarını ele alan filmde kanser, tedavi, hayaller, pişmanlıklar ve hayata ilişkin tartışmalar bulunması da bu seçimde etkili olmuştur.

Bireyi merkeze alan varoluşçuluk düşüncesinde insan, dünyaya ve evrene anlam veren özgür bir varlık olarak görülmektedir. Varoluşçu felsefenin temellerini ortaya koyan Sartre (1985, 64-65-67-69-70-71); hayattaki amaç, istenç gösterme, seçim, bulantı, sorumluluk, ahlâk, özgürlük vb. gibi temaların üzerinde durmuştur. Bu temalar, Sartre'den sonra gelen varoluşçu düşünürlerin temel ilgi alanları olmaya devam etmektedirler. Çözümleme bölümünde, anılan temalara ilişkin oluşturulan söylemlerin varlığı *The Bucket List* filmi örneğinde ele alınmakta ve ölüm kavramının bu temalar eksenindeki sinemada yorumlanış biçimlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

6. Bulgular

Yapılan analizde; seçim, özgürlük, sorumluluk, ahlak, kendini gerçekleştirme, bulantı, hayattaki amaç, zaman, yokluk ve istenç gösterme gibi varoluşçu temalara ilişkin çeşitli tespitler yapılmıştır.

Seçim ve Özgürlük: Varoluş felsefesinin en önemli kavramlarını başında özgürlük gelmektedir ve özgürlük, kendi özünü oluşturmaya çalışan bilinçli, iradeli ancak tamamlanmamış insan için temel koşuldur. Sartre'ye (1985, 72) göre insan, kendi tercihi olmaksızın özgürdür ve bundan kaynaklanan sorumluluk yine bütünüyle insanın kendisine aittir. Seçim yapabilme ve özgür olma kavramları, büyük ölçüde birbirine koşutturlar ve paralel bir gelişim içerisindedirler. Buna göre, kişinin varlığından kaynaklanan özgür olma durumu, onun seçim yapabilme gücüne sahip olduğunu da ortaya koymaktadır.

"*The Bucket List*" filmindeki anlatı, insanın çoğu zaman kendi eliyle kurduğu düzen, sistem veya kurumlardan kaynaklanan biçimde kendi özgürlüklerini kısıtladığını, seçim yapabilme güçlerini sınırlandırdıklarını göstermekte ve bu yapısı itibariyle modern toplumsal düzene bir eleştiri getirmektedir. Nitekim film kahramanlarından Edward, harcayamayacağı kadar büyük bir zenginliğe kavuşmasını sağlayan iş dünyasının, ekonomik düzenin kıskacındadır. Bu zenginlik büyük bir sorumluluğu ve çok çalışma gereksinimini beraberinde getirmektedir. Carter ise çocuklarını büyütmüş, onları meslek sahibi yapmış ve evlendirmiş çalışkan bir aile babasıdır.

Ancak bu mutlu ve sağlam aile yapısı, Carter'ın hayallerinin peşinden gitmesini engellemiş ve tabiri caizse körelmesine sebep olmuştur. Ölümün ötekileştirildiği, etkisiz kılınmaya çalışıldığı modern dönemi temsil eden her iki karakter de hayatlarının başında yaptıkları seçimler sebebiyle belirli sorumluluklar altına girmişler ve bu sorumluluklar sebebiyle hayatlarının önemli bir kısmındaki özgürlüklerini, seçim yapma güçlerini yitirmişlerdir. Buna karşın film, başkahramanlarının, yakın bir zamanda ölecekleri gerçeğini öğrenmeleri sonucu gösterdikleri davranışları aracılığıyla kişinin bu kısıtlılıklardan kurtulabileceğini ve belirli bir süreliğine de olsa özgürce tercihlerde bulunabileceğini göstermektedir.

Aynı hastane odasını ve aynı kaderi paylaşan Carter ve Edward ölümü beklemek yerine hazırladıkları listeye yazdıkları faaliyetleri gerçekleştirmek üzere işbirliği yapmaya karar verirler. Listedekilerin yapılması için gerekli finansmanı sağlayan Edward, bu yönde bir seçim yapmakta zorlanan Carter'ı ikna etmeye çalışmaktadır. Edward, "*... Sen eve gideceksin ve insanlar seni son yolculuğuna uğurlamak için yatağının başında beklerken onları teselli etmeye çalışacaksın. İstediğin bu mu? Üzüntü ve kederle ölmek mi?*" diyerek seçim yapabilecekleri, bu konuda özgür oldukları yönünde Carter'ı telkin etmektedir. Edward tarafından ikna edilen Carter, bu kararını, durumdan hiç hoşnut olmayacağı anlaşılan karısı Virginia'ya açıklamak zorundadır. Virginia, kocası için yeni tedavilerin, farklı doktorların denenmesini istemesiyle modern bir yöne sahiptir. Ancak ailenin bir arada olması, dua edilmesi, şükredilmesi vb. gibi geleneksel değerleri de temsil etmekte ve bu sebeple kocasının kararına tepki göstermektedir. Virginia'nın, "*çocuklara, onlardan vazgeçtiğini söylediğinde nasıl tepki verecekler*?" sorusuna Carter, "*kimseye muhtaç olmasınlar diye 45 yıl boyunca araba motoru yağladım. Kimseye muhtaç olmadılar. Biraz da kendime vakit ayırmaya hakkım olduğunu düşünüyorum*" cevabını vererek kararı hakkındaki iradesini ve seçim gücünü ortaya koymaktadır.

Filmde, yaşam ve ölüm kavramlarının açık bir biçimde irdelenmesi ve anlamların sorgulanması temel bir varsayım aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu varsayım, az bir ömrünün kaldığını öğrenen insanların, kalan bu ömürlerini nasıl değerlendirecekleri üzerine durmaktadır. Bu temel varsayımın dayandırıldığı karakter, ömürlerinin çoğunu yaşamış olgun olarak ifade edilebilecek kişiler olarak seçilmişlerdir. Bu karakterlerden birisi olan Edward, kamu hastanelerini satın alarak onları işleten çok zengin bir işadamıdır. Çok genç yaşta çalışmaya başlayan Cole, işinde çok başarılı olmasının aksine aşk ve aile yaşamında başarısız bir profil çizmektedir. Bir diğer kahraman Carter ise Edward'a göre çok farklı bir sosyo-ekonomik grubu temsil etmektedir. 45 yıldır oto tamirciliği yapan bir Afro-Amerikalı olan Carter aslında çok bilgili birisidir. Carter, gençliğinde üniversitede tarih profesörü olma hayallerini taşıdığı bir zamanda evlenmiş ve çocuk sahibi olması bu hayallerinin suya düşmesine sebep olmuştur.

Ahlâk: Varoluşçuluk, eylemsizliğe karşı olup insanın eylemde bulunması gerekliliğini belirtmektedir (Sartre, 1985, 59-79-80). Bu ise insanın hayattaki amacını sorgulamasını ve eylemde bulunma konusunda istençli olmasını ifade etmektedir. İnsandaki bu bireysellik kendi ahlâkını seçmesini de beraberinde getirmektedir (Sartre, 1985, 91). Böylelikle varoluşçu düşünce, insan için geçerli kıldığı seçme ilkesini ahlâk anlayışının seçimini de dâhil ederek genişletmekte ve insanın kendi doğrusunu bulabileceği düşüncesine istinaden evrensel ahlâk kurallarına karşı çıkmaktadır.

"*The Bucket List"* filmi, ahlâki bir sorgulamada bulunmamakta ancak bireysel ahlâki tercihleri yansıtmaktadır. Bunlardan bir tanesi, yönetimini devraldığı hastanelerde hastaların tek kişilik odada kalamayacaklarını istisnasız bir biçimde herkesin iki kişilik odada kalması gerektiğini ileri süren Edward'ın durumunda ortaya çıkmaktadır. Edward, hastaneye geldiğinde odada Carter'la beraber kalmak zorunda olduğunu öğrenir ve tek kişi kalmak istediğini söyler. Asistanı ise kendi koyduğu kural gereğince istisnasız hiç kimsenin tek kişi kalamayacağını ve böyle bir durumda tepki göreceğini dile getirdiğinde ise "*daha önce hiç hastalanmamıştım ki*" diyerek bu konudaki durumunu dile getirir. Modern bireyin bencil yönlerini taşıyan Edward, kendi başına gelmeyen bir duruma ilişkin yaklaşımının acımasızlığını fark etmesine karşın kendi koyduğu kuralı çiğnemez ve böylelikle ahlâki bir

tutarsızlıktan uzaklaşmış olur. Filmde ahlâki davranışların cinsel boyutu da ele alınmaktadır. Carter tek eşli ve eşine sağdık bir profilde sunulurken Edward ise birçok evlilik yapmış, ara sıra kaçamakları olan çapkın bir erkek olarak sunulmaktadır. Ancak film, bu farklı yönelim ve davranışları eleştirmek veya idealize etmek gibi bir tavır takınmamakta, bireylerin kendi seçimleri olan bir ahlâki anlayışı göstermektedir. Edward, kendi özel uçağındaki hostesle bile birlikte olabilirken Carter, genç ve güzel bir kadının birlikte olma teklifini reddebilmektedir. Edward da, Carter da ortak hareket edebilen ancak farklı ahlâk anlayışlarını seçmiş uzlaşımcı karakterler olarak temsil edilmektedirler.

Sorumluluk ve Bunalım: Özgürlük, insanın seçimler yapmasıyla ortaya çıkmaktadır ve yapılan her seçim aynı zamanda sorumluluk almak anlamına gelmektedir. Bu sorumluluk kişinin yalnızca kendisinden değil aynı zamanda tüm insanlıktan sorumlu olmasını ifade etmektedir (Sartre, 1985, 65-66; 2002, 137). Sorumluluğun farkında olmak ise kişinin kendi özünü, kaderini, hayat durumunu, duygularını ve hatta acı çekişini yarattığının farkında olmaktır (Yalom, 2001, 347). İnsanın dünyaya bırakılmış olması yalnızlığını ve yabancılaşmasını ortaya çıkarırken, dünyanın saçmalığı karşısında insan bulantı duymaya başlamaktadır. Bulantı, insanın metafiziksel bir yönünü oluşturmaktadır.

Filmde, sonlu bir yaşam irdelenmekte ve sorumluluklara sahip karakterlerin duygu ve düşüncelerine ışık tutulmaktadır. Bu bağlamda Edward ve Carter'ın yaşamları, yapmış oldukları seçimlerin ekseninde ortaya çıkan sorumluluklarla şekillenmektedir. Carter; ilk aşkıyla evlenmeyi ve ailesine bağlı bir yaşamı seçerken mutluluk, bağlılık, huzur vb. gibi kazanımlar elde etmiştir. Ancak, evin geçindirilmesi, çocukların okutulması vb. gibi sorumluluklar sebebiyle üniversite okuma hayallerinden vazgeçmek, dolayısıyla bunalımlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Carter'ın bunalımı şu ifadelerinde ortaya çıkmaktadır:

> *Rachel üniversiteye başladığında hayatımda bir boşluk oluştu. Artık ev ödevi yok, küçükler ligi yok, resitaller-gösteriler yok, çocuk ağlaması, kanayan dizler yok.. Ve 40 yıl sonra bütün bu kargaşa olmadan Virginia'ya ilk defa baktım. Onun elini tutmadan sokakta yürüyemediğim günleri, o hissi hatırlayamadım. O hala âşık olduğum kadındı, hiç değişmemişti ama nasıl olduysa her şey farklıydı. Bu yol boyunca çok şey kaybetmiştik.*

Ailesine bağlı bir karakter olan Carter, yine ailesinin ihtiyacını gideren sorumluluklarını yerine getirmekte, ancak bu durum ortadan kalktığında, zamanın nasıl hızlı geçtiğini fark ederek, yitirdiklerinin bunalımıyla baş başa kalmaktadır. Edward ise tek bir kadına bağlı kalmayı ve onunla geçinmeyi seçmek yerine dört kez evlenmiş, ancak evliliğin sorumluluklarının üstesinden gelemeyerek boşanmıştır. Rutin ve huzurlu bir yaşam yerine hızlı ve maceralı bir yaşamı tercih eden Edward aile ilişkilerinde başarısızdır ve kendisiyle konuşmayan yetişkin kızı hayatının bunalımlı yönünü ifade etmektedir.

Hayattaki Anlam: Kişinin kendini anlaması için başkaları ile olan ilişkilerine bakması, başkalarının ruhsal yaşantılarını kavraması ve bilinçler arasında iletişim olması gerekmektedir (Foulquie, 1995, 42-43). Edward ve Carter arasındaki iletişim bu düşünceyi örneklemekte ve onların gerek kendilerini anlamaları gerekse hayatı anlamlandırmaları konusunda yaşadıkları gelişim filmin en temel yönünü ifade etmektedir. Zira bu ikili arasındaki iletişim, her iki karakterin de hayata bakışının değişmesini sağlamaktadır.

The Bucket List filmi; hayatın anlamını, Tanrının varlığını, insanın nasıl bir yaşam sürmesi gerektiğini sorgulamakta ve hüzünlü sonuna karşın izleyicisine umut vaat etmektedir. Filmin ilk sahnesinde karlı ve yüksek dağlar görünürken Edward'ın üst sesi hayatı sorgulayan şu ifadeleri dile getirmektedir:

> *"İnsan hayatının özünün kavrayabilmek zor iştir. Kimileri bunun, insanın geride bıraktıklarıyla ölçüldüğüne inanır. Bazıları için ölçü inanç ve sadakat, bazıları içinse sevgidir. Diğerleri de hayatın hiçbir anlamı olmadığını düşünür. Bana gelince, ben insanın kendisini, onu örnek almış diğer insanların mertebesinde ölçtüğüne inanırım...."*.

Filmdeki bir diğer sahnede geçen diyaloglar ise Tanrının varlığının sorgulanmasını göstermektedir. Kutup bölgesine yakın bir yerde uçmaktayken pencereden manzarayı seyretmekte olan Carter ile Edward arasında şu konuşmalar geçmektedir:

Carter: *Yıldızlar, Tanrının çıkardığı en iyi işlerden biri.*

Edward: *Demek tüm bunları bir varlığın yarattığını düşünüyorsun. Başımı gökyüzüne kaldırıp, şunu bunu yapacağım diye söz verirsem O'nun tüm bunları düzelteceğine inanıp inanmadığımı mı soruyorsun? Hayır.*

Carter: *Yeryüzündeki insanların % 95'i yanılıyor o zaman.*

Edward: *Hayat bana bir şey öğrettiyse o da insanların % 95'inin her zaman yanıldığıdır.*

Carter: *Ona inanç denir.*

Edward: *İnanç sahibi insanlara gıpta ediyorum ancak bir türlü aklım almıyor.*

Carter: *Belki de aklın engel oluyordur. Neye inanıyorsun öyleyse?*

Edward: *Tüm inançlara karşı koyuyorum....*

Bu diyalogda Edward Tanrının varlığına inanmayanları, Carter ise inananları temsil ederken her ikisi de kendi düşünceleri ortaya koymakta ancak herhangi bir şekilde karşı tarafa dayatma yapmayarak özgürlüklerin kısıtlanmasına izin vermemektedirler. Samimi olarak gerçekleşen konuşmada Edward, herkesin inanmasının Tanrının var olduğunu kanıtlamayacağını ileri sürerken akıl çizgisini yani modern düşüncenin temel yaklaşımını ortaya koymaktadır. Her ikisi de doğal güzelliklere gereken değeri verirken, bunların bir yaratıcısı olduğunu savunan Carter ise inanç kavramını ortaya koyarak dünyaya akıl ile yaklaşmanın doğruluğunu sorgulamakta ve Edward'ın yanılma ihtimali üzerine durmaktadır.

Film, hayattaki anlamın, Tanrının ve ölümün sorgulandığı başka sahneleri de içermektedir. Bunlardan birisi ikilinin Mısır piramitlerini gezerken Mısırlıların ölüm sonrası yaşam ilişkin inançlarıdır. Carter, Mısır'daki inanca göre ölümden sonra ruh cennete girmek üzereyken Tanrıların ona iki soru sorduklarını ifade etmektedir. Buna göre cennete gidebilmenin temel şartları; yaşamında mutluluğu yakalayabilmek ve aynı zamanda kendi yaşamının başkaları için de mutluluk kaynağı olabilmesidir. Böylelikle hayatın amacının yalnızca insanın kendisini mutlu etmesi olmadığı aynı zamanda başka insanları da mutlu etmesi gerektiğine ilişkin bir söylem inşa edilmektedir.

Filmde uzak doğuda geçen başka bir sahnede ise bu bölgelerde yaygın olan budizmde yer alan reenkarnasyon yani ölümden sonra başka bir varlık olarak da olsa yeniden dünyaya gelme inancını tartışmaktadırlar.

Carter: *Budistler hayata yeniden geldiklerine inanırlar. Daha yüksek ya da daha aşağı seviyede hayata gelmen, önceki hayatı nasıl yaşadığına bağlıdır.*

Edward: *İşte ben de tam o noktayı anlamıyorum. Bir sümüklü böceğin ne yapması lazım ki sıralamada yukarı çıkabilsin? Sümükten mükemmel bir eser mi yaratmalı?*

Bu noktada film, Edward'ın ifadesi vasıtasıyla Budizm'e karşı örtük de olsa eleştirel bir düşünce ortaya koymaktadır. Edward'ın alaycı ifadesi yalnızca onun dinlere inanmamasından kaynaklanmamakta aynı zaman ölümün kesin varlığını kabullendiğini göstermektedir. Zira reenkarnasyon inancı, hayatın bir şekilde devam edeceğini öngörerek ölüme karşı ontolojik bir üstünlük kurmayı amaçlamaktadır.

Kendini Gerçekleştirme ve İstenç Gösterme: İnsanın kendini gerçekleştirebilmesinin, hayatta seçimler yapabilmesinin en temel koşulu eylemde bulunmasıdır. Ölümün pençesine düşmüş iki temel karakterin, bir listede yer alan maddeleri yerine getirebilmek için, hem de sağlık sorunlarına rağmen gösterdikleri istenci anlatan film, varoluş mücadelesinin ancak eylemle mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Zira Edward ve Carter, kendilerine önerilen deneysel tedavilerden medet ummamaktadırlar. Bu deneysel tedaviler, modernitenin ölüm karşısında

sürekli olarak mücadele verdiğini göstermektedirler. Ölüme sebep olan hastalıkları yenme konusundaki modern arzu, deneysel tedavi girişimleri olarak cisimleşmektedir. Bu teklifin yanı sıra, evlerinde ölümü beklemeyi de reddeden Edward ve Carter, böylelikle ölüm karşısında hem modern hem de geleneksel önerileri dikkate almamakta ve bunun yerine kendilerini gerçekleştirmelerine olanak sağlayan bir listenin peşinden gitmektedirler. Bu listede; muhteşem bir manzarayı seyret, safari yap, uçaktan paraşütle atla, Mısır piramitlerinin manzarasını seyret, hiç tanımadığın birine karşılık beklemeden yardım et, gözünden yaş gelene kadar gül vb. gibi birçok madde bulunmaktadır.

Bu liste değerlendirildiğinde; kendini gerçekleştirmeyi sağlayan eylemlerin kimi zaman maddi, kimi zaman ise manevi kökenli olduğu anlaşılabilmektedir. Buna ilaveten, ölmeden önce yapılması gerekenlere ait bir listenin bireysel bir yönü olduğunu ve bu listenin kişiden kişiye değişebileceği öngörülebilmektedir. Ancak hayat boyunca yapılması gerekenlerin belirlenmesine ilişkin ortak bir amaç da bulunmaktadır. Bu amaç, sahip olunan tek bir yaşam süresini en iyi şekilde değerlendirmek ve hem kendi varoluşumuzun hem de dünyanın varlıklarının ölmeden önce hakkını verebilmek yani kendini gerçekleştirebilmektir. Yalom'a (2001, 57) göre, "*insanlar ölüm fikriyle bütünleşebilmeli ve böylelikle ondan korkmak yerine onu, daha otantik hayat tarzlarına atılmak için bir katalizör olarak kullanmalı ve hayattan alınan zevki artırmalıdırlar*". Nitekim filmin kahramanları Edward ve Carter'ın, ölümü beklemek yerine daha önce yapmadıkları şeyleri yapmaya yönelik bir istenç göstermeleri ve kalan zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmeye çalışmaları bu yaklaşımı örneklemektedir.

Sonuç

İnceleme neticesinde, varoluşçu bir söyleme sahip olduğu ortaya konulan "*The Bucket List*" filminin, ölüm sonrasından ziyade yaşama odaklı bir anlatıya sahip olduğu ortaya konulmaktadır. Çağdaş yaşamın insanlar üzerindeki yabancılaşma etkilerini ölüm ekseninde değerlendiren film, birbirinden çok farklı iki karakterin hikâyesiyle hayatı sorgulamaktadır. Film, zamanın kişiyi kendisinden nasıl uzaklaştırdığını yaklaşan ölümleri sayesinde fark eden inançlı Carter ile inançsız ve şüpheci Edward'ın bir liste sayesinde kendi özlerine dönüşlerini göstermektedir. Yaşamın anlamına odaklanan filmde herhangi bir metafizik temsile rastlanmamaktadır. Ölüm sonrasına ilişkin herhangi bir temsil veya bilginin olmaması filmdeki modernist yaklaşıma işaret etmektedir. Oysa ölümü ele alan *The Sixth Sense*, *Ghost* ve *What Dreams May Come* gibi çeşitli filmler; arafta kalan insanlar, cennete veya cehennemde bulunan ölüler, hayaletler veya melekler gibi metafizik temsillere yer vermektedirler. Bu filmler, ölülerin hâlâ ruhlar olarak aramızda dolaştığı inancı bulunan geleneksel düşünceye daha uygun görünmektedirler. Nitekim hayaletler, ruhlar ve meleklerin mitolojik veya masalımsı yönleri bulunmaktadır.

Filmde ölümün ve ölünün temsil edilmesi, ölümü ve ölü bedeni bir aksiyon malzemesi olarak gören modern medya ve sinema eğiliminden farklı biçimde gerçekleşmektedir. Nitekim Edward ve Carter'ın tedavi sürecinde çektikleri acılara yer verildiği halde ölü bedenleri filmde gösterilmemekte ancak ölüm ve birbirleri hakkında söyledikleri dokunaklı ifadelere yer verilmektedir. Bu yönüyle film, ölüm hakkında izleyicide görsel bir etki değil düşünsel ve duygusal bir etki yaratmayı amaçlamaktadır. Filmde herhangi bir öldürme eylemi yer almazken, Edward'ın safari sırasında bir aslan öldürme isteği Carter tarafından engellenmektedir. Ölümü ve ölü bedeni göstermekten imtina eden filmin, böylelikle hayata daha fazla odaklandığı ileri sürülebilmektedir.

The Bucket List filminde ölüm; ürpertici, korkutucu veya mide bulandırıcı yönleri ile değil kaçınılmazlığı ve onun karşısında insanın çaresizliği ile ele alınmaktadır. Film, bu kaçınılmazlığın fark edilmesine odaklanmakta ve ölümle yüzleşen karakterlerin yaşadıkları olumlu dönüşümü yansıtmaktadır. İntihar etmeye veya suç işlemeye değil; cesur olmaya, hayata başka türlü bakmaya, yapamadığı şeyleri yapmaya ve yakınları ile olan ilişkilerini düzeltmeye ilişkin oluşan davranışlar, olumlu bir kişisel değişime işaret etmektedir. Nitekim Yalom, yaptığı araştırmalarda ölümle yüzleşen (intihar girişiminde bulunup hayatta kalanlar, grup terapilerine katılan kanserli hastalar vb. gibi) karakterler üzerinde araştırmalar yaparken, olumlu bir kişisel

dönüşüm yaşayan insanların varlığını ortaya koymaktadır (2001, 59-62). Ölümle yüzleşmenin olumsuz kişisel değişimlere de yol açabilme ihtimali varken burada ortaya çıkan gerçek, olumlu ya da olumsuz da olsa ölüm bilgisinin kişi üzerindeki mutlak etkisi olarak görülmektedir.

Bu filmdeki temel düşünce, yaşamın kıymetinin bilinmesi ve insanların hayallerini gerçekleştirmesi için çaba harcaması gerekliliği üzerine inşa edilmektedir. İnsanın, ölüm gerçeği ile karşılaşması neticesinde çoğu kez değişen yaşam tarzlarıyla karşılaşılmaktadır. İnsanlar, daha önce değer verdikleri; para kazanma, makam elde etme vb. gibi hedeflere karşı ilgisiz kalırlarken ölmeden önce yapılması gerektiği düşünülen eylemlere yönelebilmektedirler. Hayatı yansıtan sinema, ölüm ve insan arasındaki ilişkileri ele alan yapımlar aracılığıyla bu durumun deneyimlenmesini sağlamaktadır. *The Bucket List* filminde elde edilen veriler, ölümle yüzleşen insanların aile ilkelerine ve toplumsal normlara uyma durumlarındaki düşüşe işaret etmektedir. Nitekim yapılan bazı çılgın veya aykırı eylemler, yaşamın nasıl sürdürüleceğine ve hatta ölümün nasıl karşılanacağına ilişkin belirli kalıpları ve yargıları olan aileye ve topluma uygun görünmemektedirler.

Sinema, ölüm konusunda kurguladığı varsayımlar aracılığıyla insanlar için bir çeşit deneyimsel simülasyonlar inşa etmektedir. Buna göre, gerek öleceğini öğrenen kahramanın hikâyesindeki gibi gerçekçi yaklaşımla, gerekse öte âlemden temsillerin yer aldığı gerçeküstü yaklaşımla, izleyici üzerinde bir takım duygusal ve düşünsel etkiler yaratılabilmektedir. Bu etkilerin başında, tıpkı *The Bucket List* filminde olduğu gibi hayatın yeniden ele alınması gelirken, insanın öte dünyadaki akıbetin ne olacağına ilişkin ilgi ve merakın sürekli canlı tutulduğu da anlaşılmaktadır. *The Bucket List* filmi; insan, yaşam ve ölüm arasındaki ilişkinin farklı kültürlerdeki algılarını da içeren bir betimlemesini sunarak izleyicinin ölüm konusundaki bilgi ve bilinç durumunu geliştirmektedir. İnsanlığın yazgısıyla paralel olarak ilerleyeceğini öngördüğümüz sinema sanatının, ileride de ölümü irdeleyen filmlerle izleyici karşısına çıkacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Adanır, O. (2012).*Sinema Televizyon Kültür*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi

Adler, A. (2016). *İnsan Psikolojisi*. Ankara: Yason Yayınları

Baudrillard, J. (2008). *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*. (O. Adanır, Çev.).İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi

Bauman, Z. (2011). *Yaşam Sanatı*. (A. Sarı, Çev.).İstanbul: Versus Yayınları

Bauman, Z. (2012), *Ölümlülük, Ölümsüzlük ve Diğer Hayat Stratejileri*, (N. Demirdöven, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Becker, E. (2013). *Ölümü İnkâr*, (A. Tüfekçi, Çev.). İstanbul: İz Yayıncılık

Bergman, R. (Yapımcı), Pastor, D. (Senarist), Singh, T. (Yönetmen). (2015).[Film]. *Selfless.* ABD: Endgame Entertaitment

Broadbent, G. (Yapımcı), Parker, O (Senarist ve Yönetmen). (2012). [Film]. *Now is Good.* İngiltere: BBC Films ve Warner Bros.

Brooks, P. (Yapımcı), Johnson, N. (Senarist), Sax, G. (Yönetmen). (2005). [Film]. *White Noise.* ABD: Universal Pictures

Cathcart, T. ve Klein, D. (2010). *Nietzsche Öldü Bir Hipopotam Olarak Yeniden Doğdu*. (A. Sezgintüredi,Çev.). İstanbul:Aylak Kitap)

Cevizci, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul:Paradigma Yayınları

Deutsch, S. (Yapımcı), Bass, R. (Senarist), Ward, W. (Yönetmen). (1998). [Film]. *What Dreams May Come.* ABD: Universal Studios

Eğilmez, E. (Yapımcı), Şendil, S. (Yapımcı), Eğilmez, E. (Yönetmen). (1973). [Film]. *Canım Kardeşim*. Türkiye: Arzu Film

Ekelund, A. (Yapımcı), Bergman, I. (Senarist ve Yönetmen), (1957). [Film]. *The Seventh Seal.* İsveç: AB Swensk Filmindustri

Foulquie, P. (1995). *Varoluşçuluk*. (Y. Şahan, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları

Freud, S. (2014). *Bir Yanılsamanın Geleceği*. (M. Ökten,Çev.). Ankara: Tutku Yayınevi

Garcia, E. (Yapımcı), Coixet, I. (Senarist ve Yönetmen). (2003). [Film]. *My Life Without Me*. Kanada ve İspanya: Sony Pictures Classics

Giddens, A. (2010). *Modernliğin Sonuçları*. (E. Kuşdil, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Godfrey, W. (Yapımcı), Neustadter, s. (Senarist), Boone, J. (Yönetmen), (2014). [Film]. *The Fault in Our Stars*. ABD: Fox 2000 Pictures

Hagin, B. (2010). *Death in Classical Hollywood Cinema.* UK: Palgrave Macmillan

Jackson, P. (Yapımcı, Senarist ve Yönetmen), (2009). [Film]. *The Lovely Bones*. ABD: Paramount Pictures

Kılıç, Y. (Yapımcı), Tünaş, E. (Senarist), Baytan, N. (Yönetmen), (1979). [Film]. *Korkusuz Korkak*, Türkiye: Cumhur Film

Kübler-Ross, E. (1969).*On Death and Dying*. ABD: Collier Books-Macmillan

Marshall, F. (Yapımcı), Shyamalan, M.N. (Senarist ve Yönetmen), (1999). [Film].*The Sixth Sense*. ABD: Walt Disney Studios

Menegoz, M. (Yapımcı), Haneke, M. (Senarist ve Yönetmen), (2012). [Film]. *Amour*. Fransa: Les Films du Losange

Mintaş, E. (2008), *Bir Anlatım Dili Olarak Varoluşçuluk ve Tarkovsky Sineması "Kuyu"*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul

Nazlı, A. (2006).*Bedenin Ölümü: Modern* **Ö***ncesinden Postmoderne Beden ve Ölü*. Sosyoloji Dergisi. Sayı 16. 1-15

Oxford (2016). Erişim: 27 Temmuz 2016, http://www. en.oxforddictionaries.com

Postman, N. (2010). *Televizyon Öldüren Eğlence*. (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Roth, J. (Yapımcı), Wallace, R. (Senarist ve Yönetmen), (2014). [Film]. *Heaven is for Real*. ABD: Tristar Pictures

Roven, C. ve Steel, D. (Yapımcı), Stevens, D. (Senarist), Silberling, B. (Yönetmen). (1998). [Film]. *City of Angels*. ABD: Warner Bros.

Sartre, J.P. (1985). *Varoluşçuluk*. (A. Bezirci,Çev.), İstanbul: Say Kitap

Sartre, J. P. (2002).*Özgürlüğün Yolları-3*/*Yıkılış*.(G. Devrim, Çev.), İstanbul: Can Yayınları

Savaş, H. (2013). *Sinema ve Varoluşçuluk*. İstanbul: Sözcükler

Tarhan, N. (2009).*İnanç Psikolojisi Ruh, Beyin ve Akıl Üçgeninde İnsanoğlu*, İstanbul: Timaş Yayınları

Thomas L.V. (1991). *Ölüm*. (I. Gürbüz, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları

Weinstein, L. (Yapımcı), Rubin, B.J. (Senarist), Zucker, J. (Yönetmen). (1990). [Film].*Ghost*. ABD: Paramount Pictures

Yalom, I. (2001). *Varoluşçu Psikoterapi*. (Z. İ. Babayiğit,Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi

Zadan, C. (Yapımcı), Zackam, J. (Senarist), Reiner, R. (Yönetmen). (2007). [Film] *The Bucket List*. ABD: Warner Bros.

Başvuru Tarihi: 30.11.2016 **Received Date:** 30.11.2016

Yayına Kabul Tarihi: 18.01.2017 **Accepted Date:** 18.01.2017

Yayınlanma Tarihi: 30.01.2017 **Published Date:** 30.01.2017

akademia

www.akademia-erciyes.com